

**KVALITET PRAVNE REGULATIVE O IZBORU NACIONALNIH
MANJINA U ZAKONODAVNE ORGANE VLASTI U BIH**

**THE QUALITY OF LEGISLATIVE REGULATIONS ON ELECTION OF
REPRESENTATIVES OF NATIONAL MINORITIES IN BOSNIA AND
HERZEGOVINA**

**mr. Irena Hadžiabdić, član Centralne izborne komisije BIH
Mula Mustafe Baseksije 6, 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina**

REZIME

U radu je prezentiran kvalitet zakonskih rješenja u vezi sa izborom pripadnika nacionalnih manjina u zakonodavnim organima vlasti u BIH, te njihova primjena i rezultati koje je implementacija ovih zakonskih rješenja dala na posljednjim lokalnim izborima održanim 5.10.2008. godine. Naime, zakonodavac treba osigurati visok kvalitet pravnih normi, a usvojeni zakoni moraju biti lako dostupni, jasni, napisani razumljivim jezikom i precizni da bi bili jednostavni za upotrebu i da bi mogli postići konkretan rezultat. Prečeste promjene zakonodavstva bez adekvatne ocijene nose rizik za nekvalitetna zakonska rješenja. Pri tome bi Parlament morao nadgledati učinak pozitivnog zakonodavstva i biti fokusiran na unapređenje kvaliteta. Ta ocjena ni u kom slučaju ne bi smjela biti birokratski instrument i svrha samoj sebi. Zakonodavac naime mora uzeti u obzir okolnosti života svih naroda i pri tom praktično i konkretno garantovati interese i prava svojim građanima. U radu se ovaj aspekt cijeni u području osiguranja garantiranih mjesta za nacionalne manjine u lokalnoj vlasti. Poseban naglasak dat u vezi sa nedostacima trenutnih zakonskih rješenja kod izbora nacionalnih manjina u lokalne organe vlasti, koji su nesumnjivo i rezultat trenutnih političkih okolnosti.

Ključne riječi: Lokalni izbori, nacionalne manjine, kvalitet, pravna norma, zakonodavstvo

SUMMARY

The paper presents quality of legislative solutions regarding election of national minorities to legislative bodies in Bosnia and Herzegovina, their implementation and results brought forth by implementation of these legislative solutions at the local elections held on October 05, 2008. Namely, the legislator has to ensure high-quality of legal norms, and passed laws have to be easily accessible, clear, comprehensive, written in simple language and precise to be easy to use and to be able to achieve concrete results. Frequent changes to legislation without an adequate evaluation bring risks of poor legislative solutions. Here, the parliament has to monitor the effects of positive legislation and to be focused on improvement of quality. That evaluation should not in any case become an instrument of bureaucracy and its own purpose. Namely, the legislator must take into consideration the circumstances of life of all people and thereby guarantee, both practically and concretely, the interests and rights to its citizens.

In this paper this aspect is evaluated in the field of implementation of guaranteed seats for national minorities in local government. Special accent in the paper is given on lack of present legislative solutions in election of national minorities to local bodies of government, which are undoubtedly the results of current political circumstances.

Key words: Local Elections, national minorities, quality, legal norm, legislation

1. UVOD

Dugo vremena je trebalo Bosni i Hercegovini da bi se za nacionalne manjine postigao korak više na ljestvici uspostavljanja tolerancije. Stoga je postignuće da nacionalne manjine sudjeluju u javnom i političkom životu, te u procesu odlučivanja na lokalnom nivou, na Lokalnim izborima 2008. godine, veliki korak za sve koji su se zalagali za ovaj cilj, ali je to još uvijek mali korak za pripadnike nacionalnih manjina.

Naime, njima još uvijek nije omogućena aktivnija uloga u odlučivanju o svim pitanjima koja su od njihovog interesa, i na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini. Glavni razlog ovog nedostataka leži najvećim dijelom u nekvalitetnim zakonskim rješenjima koja praktično i konkretno ne garantuju adekvatnu zastupljenost nacionalnih manjina u lokalnim vlastima.

2. ZAKONSKA RJEŠENJA U Bosni i Hercegovini

Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina i Izborni zakon Bosne i Hercegovine

U BIH, pored tri konstitutivna naroda (Srbi, Bošnjaci i Hrvati) žive pripadnici brojnih nacionalnih manjina, a njihov status je priznat Zakonom o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina usvojenim 01.04.2003. godine koji je stupio na snagu 14. maja 2003. (Sl.glasnik BiH, br. 12/03 i 76/05). Ovaj zakon je promovisao pravo pripadnika nacionalnih manjina na zastupljenost u organima vlasti i drugim javnim službama na svim nivoima vlasti, srazmjerno procentu njihovog učešća u stanovništvu prema posljednjem popisu u BIH.

U članu 3. Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina definisan je pojam i nabrojane su manjinske zajednice čija se prava štite u skladu sa Okvirnom Konvencijom za zaštitu nacionalnih manjina koju je BIH ratifikovala u aprilu 2003. godine.

Nacionalna manjina je u skladu sa ovim zakonom, dio stanovništva –državljana BiH koji ne pripadaju ni jednom od tri konstitutivna naroda, a sačinjavaju je ljudi istog ili sličnog etničkog porijekla, iste ili slične tradicije, običaja, vjerovanja, jezika, kulture i duhovnosti i bliske ili srodne istorije i drugih obilježja. BiH štiti položaj i ravnopravnost pripadnika nacionalnih manjina: Albanaca, Crnogoraca, Čeha, Italijana, Jevreja, Mađara, Makedonaca, Nijemaca, Poljaka, Roma, Rumuna, Rusa, Rusina, Slovaka, Slovenaca, Turaka, Ukrajinaca i drugih koji ispunjavaju uslove iz stava 1. ovog člana.

Izmjene Izbornog zakona BiH iz 2004. godine su po prvi put omogućile osobama koje pripadaju nacionalnim manjinama da izaberu svog predstavnika u općinskim vijećima – sa zagarantovanim minimalnim brojem mjesta. Prema ovom zakonskom rješenju pripadnicima svih nacionalnih manjina koji u ukupnom broju stanovništva općine učestvuju ukupno do 3% stanovništva, garantira se najmanje jedno mjesto u općinskom vijeću/skupštini općine, pripadnicima nacionalnih manjina koji u ukupnom broju stanovništva općine učestvuju preko 3% stanovništva, garantiraju se najmanje (2) mjesta u općinskom vijeću/skupštini općine.

Bio je ovo značajan napredak u smislu učešća i boljeg odraza općih principa po kojima će ove osobe imati pravo biti jednako predstavljeni u tijelima državnih vlasti i civilnih službi na svim nivoima.

Međutim ove izmjene izdate su u prekasnoj fazi Sl. Glasnika BiH da bi bile primjenjivane na općinskim izborima 2004. godine, što je značajno odgodilo pozitivne promjene u praksi. Ipak ova rješenja su stavila pred neke općine nerealne situacije (jer pripadnici nacionalnih manjina više i ne žive u svim općinama). Naime bilo je poznato da su neke male općine imale prema popisu iz 1991. godine samo nekoliko osoba (pripadnika nacionalnih manjina) na području cijele općine. Nije bilo poznato da li su oni nakon rata uopće ostali na tom području a zahvaljujući ovoj zakonskoj odredbi imali su pravo na jedno vijećničko mjesto. Ali to nije bila jedina manjkavost ove norme. Bilo je još svima nama poznatih nejasnoća.

Od samog početka primjene ovih zakonskih odredbi Parlamentarnoj skupštini BiH su se obratile mnoge općine u BIH sa upitom u vezi sa pojašnjenjem kategorija „jugosloveni“ i „muslimani“.

Naime, umjesto termina „ nacionalne manjine“ i njihovog nabranjanja u Ustavu BIH upotrebljen je termin „ ostali“ ostavljajući zakonskoj regulativi da u skladu sa objektivnim kriterijima odredi koje su to nacionalne manjine koje žive u BIH, odredi način njihove identifikacije i mjere koje će poduzeti , kao svoju obavezu, u zaštiti i afirmaciji prava nacionalnih manjina.“¹ Pojedina općinska vijeća obraćala su se i Centralnoj izbornoj komisiji BIH upitom kako tretirati kategoriju stanovništva koji se izjašnjavaju kao „Ostali“, da li kao pripadnike konstitutivnih naroda ili kao pripadnike nacionalnih manjina, te ih je CIK BIH obzirom na nenadležnost za tumačenje tog termina, upućivala da se obrate sa zahtjevom za autentično tumačenje Parlamentarnoj skupštini BIH.

Ustavopravna komisija Zastupničkog doma je razmatrala ove upite i prihvatila mišljenje Vijeća ministara. Naime, Vijeće ministara BIH je na 27. sjednici održanoj 29.11. 2007. godine, na prijedlog Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BIH, utvrdilo mišljenje za autentično tumačenje odredaba zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u BIH u kojem je naznačeno da „Jugosloveni“ i „Muslimani“ ne pripadaju skupini manjinskih zajednica u smislu Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina BIH .²

Prema mišljenju savjetodavnog komiteta Vijeća Evope o osnovama Konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, usvojenog još 27. maja 2004.godine, vlasti u BiH bi trebale pregledati trenutno zastupanje „ ostalih“. Potpuno je ispravno omogućiti onima koji ne žele pripadati ni jednoj od tri grupe izbornih naroda te ne pripadaju ni jednoj nacionalnoj manjini da sjede u izbornim tijelima, ali je važno da se ovo ne dešava na račun nacionalnih manjina.Vlasti bi trebale prihvatiti potrebne promjene u izbornim zakonima da bi osigurali osobama koje pripadaju nacionalnim manjinama da budu izabrani u kategoriji „Ostalih“.³

3. PRIMJENA ZAKONSKIH RJEŠENJA PRAVA NACIONALNIH MANJINA NA LOKALNIM IZBORIMA 2008. GODINE

Kada se u toku 2007. godine interesorna radna grupa pristupila izradi izmjena i dopuna Izbornog zakona BIH, a u cilju što boljih priprema za Lokalne izbore koji su planirani za oktobar 2008 godine, pitanje kako osigurati garantirana mjesta za pripadnike nacionalnih manjina se pojavilo kao najveći izazov za članove grupe.

Mora se istaći da je ova grupa pristupila izmjenama zakonskih normi koji nikada nisu zaživjele u praksi, tako da njihov kvalitet nikada nije ni utvrđivan.Ured za zakonodavstvo pri Vijeću Ministara i generalno zakonodavno pravni sektor u Parlamentarnoj skupštini BIH uglavnom se bave podrškom ovim institucijama u smislu izrade nacrti i prijedloga zakona, pripremom amandmana, te harmonizacijom propisa, kako bi se zadovoljio što brži ulazak u Evropsku Uniju. Na žalost ne nadgleda se učinak pozitivnog zakonodavstva radi unapređenja njegovog kvaliteta.

Ipak konačno prihvaćena zakonska rješenja usvojena u Zakonu o izmjenama i dopunama Izbornog zakona BIH (Sl. Glasnika BIH, br.33/08) smatrala su se najznačajnijom novinom u izbornom sistemu BIH.

Sa zadovoljstvom se moglo uočiti da su problemi nacionalnih manjina u BIH konačno pridobili pažnju javnosti, a najvećim uspjehom se smatralo omogućavanje pripadnicima nacionalnih manjina da konačno budu predstavljeni u lokalnim tijelima.

Ovaj zakon je stupio na snagu 23.04.2008 godine, dakle samo dvije sedmice prije raspisivanja lokalnih izbora koji su planirani za 5.10.2008. godine. Izmijenjeno Poglavlje 13 A precizira učešće pripadnika nacionalnih manjina u izborima za općinski nivo vlasti.

¹ Savjet ministara: Izvještaj BIH o zakonodavnim i drugim mjerama na provođenju načela utvrđenih u okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina, decembar 2003.

² Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice: *Davanje prijedloga mišljenja za autentično tumačenje odredbi broj:08-02-3585-1340/07* od 08.10.2007.

³ Savjetodavni komitet o osnovama konvencije za zaštitu nacionalnih manjina „Mišljenje o BiH usvojeno 27.maja 2004.(www.coe.ba/pdf/PREVOD_VIJECE_EVROPE_lminj.doc)

Odredbom člana 13.14 stav (2) Izbornog zakona BiH propisano je da se broj pripadnika nacionalnih manjina koji se neposredno biraju u općinsko vijeće, odnosno skupštinu opštine i gradsko vijeće, odnosno skupštinu grada utvrđuje statutom opštine, odnosno grada, pri čemu se pripadnicima nacionalnih manjina koji u ukupnom broju stanovništva te izborne jedinice prema zadnjem popisu stanovništva učestvuju sa više od 3% garantira najmanje jedno mjesto. Međutim ni trenutno zakonsko rješenje nije u skladu sa Zakonom o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina koji promovira pravo na zastupljenost u organima vlasti srazmjerno procentu njihovog učešća prema posljednjem popisu stanovništva 1991. godine.

Naime pripadnicima nacionalnih manjina koji su prema popisu iz 1991. učestvovali sa 3% i manje od 3% nije osiguran izbor za učešće u lokalnoj vlasti, pa mnogi ova nova zakonska rješenja nazivaju „ne/uspjelim testom demokratičnosti.“

Da ironija bude veća posljednje izmjene Izbornog zakona BiH stvorile su obavezu samo za općine u kojima je prema posljednjem popisu iz 91.g. bilo više od 3% pripadnika nacionalnih manjina, da im osiguraju bar jedno mjesto u općinskim vijećima. A tu obavezu su prema popisu iz 1991. godine imale samo dvije općine i to Trebinje i Prnjavor koje su na osnovu podataka statističkog zavoda BiH imale 3,33% odnosno 4,65% predstavnika nacionalnih manjina.⁴ Upravo ovo najbolje govori o stvarnoj volji zakonodavca da osigura pravo predstavljanja nacionalnih manjina u lokalnoj vlasti. Ipak još su 34 općine za lokalne izbore ipak predvidjele mjesta za nacionalne manjine u ovom kratkom roku, i to su bile: Velika Kladuša, Bosanska Krupa, Bosanski Novi/Novi Grad, Bosanska Dubica/Kozarska Dubica, Prijedor, Bosanska Gradiška/Gradiška, Laktaši, Prnjavor, Odžak/Vukosavlje, Modriča, Gradačac, Banja Luka, Doboje, Lukavac, Srebrenik, Tuzla, Teočak, Teslić, Banovići, Kalesija, Donji Vakuf, Zenica, Kakanj, Vareš, Srebrenica, Breza, Sokolac, Jablanica, Novo Sarajevo, Trnovo (FBiH) Pale (FBiH), Ljubinje, Trebinje, Brčko Distrikt BiH.

Usvajanje novih zakonskih rješenja zahtjevalo je stvaranje zakonskih uslova kroz dopune odnosno izmjene Statuta u vrlo kratkom roku. Odredbama Statuta, općine, gradovi, odnosno Skupština Brčko Distrikta BiH bili su u obavezi utvrditi tačan broj vijećnika, odnosno odbornika, predstavnika nacionalnih manjina, koji će se birati na lokalnim izborima, u zakonodavne organe općine, odnosno grada, koristeći pri tom podatke iz popisa stanovništva provedenog 1991. godine i to u roku od dvije sedmice. Centralna izborna komisija BiH je svim općinskim vijećima/skupštinama opština, Gradskom vijeću grada Mostara, Gradskoj skupštini Grada Banja Luke i Skupštini Brčko Distrikta BiH uputila obavijest o potrebi što hitnijeg usklađivanja njihovih statuta sa odredbama izbornog zakona BiH.

U skladu sa čl. 13.14. Izbornog zakona BiH pravo prijave za učešće na izborima za popunu garantiranih mandata za pripadnike nacionalnih manjina imali su: pol. partije, koalicije političkih partija, registrirana udruženja ili drugi registrirani organizacioni oblici djelovanja nacionalnih manjina i grupa od najmanje 40 građana koji imaju biračko pravo, a mogli su predložiti najviše onoliko kandidata koliko se pripadnika nacionalnih manjina bira u toj izbornoj jedinici.

Na lokalnim izborima koji su održani 5.10.2008. godine od 106 ovjerenih kandidata pripadnika nacionalnih manjina, 72 kandidata su predložile političke stranke, a 12 udruženja građana, dok su 22 kandidata nastupili kao nezavisni kandidati. Rezultati su pokazali da su na kraju od 35 ukupno izabranih kandidata 25 bili predstavnici političkih stranaka, 8 nezavisni kandidati a samo 2 predstavnici udruženja građana. Ovo je najbolji pokazatelj kvaliteta pravnih normi u Izbornom zakonu BiH koje ipak nisu osigurale adekvatna prava za pripadnike nacionalnih manjina, nego su veći značaj dale pravima političkih stranaka.

Značajno je napomenuti da za dvije općine, Odžak/Vukosavlje i Brezu, nije ni bilo prijavljenih kandidata za nacionalne manjine, a za koje je prema statutima ovih općina bilo predviđeno po jedno vijećničko mjesto. Dakle u ovim općinama se nisu ni dodjeljivali

⁴ Državni zavod za statistiku Republike BiH: Statistički bilten broj 234, decembar 1993.

mandati za nacionalne manjine, tako da su u skladu sa čl.13.14 stav (16) Izbornog zakona BiH, garantirana mjesta za pripadnike nacionalnih manjina ostala upražnjena.

Za predstavnike pripadnike nacionalnih manjina izabrani su kandidati koji su dobili najveći broj glasova na posebnoj listi kandidata pripadnika nacionalnih manjina, prema sistemu relativne većine. Za osvajanje vijećničkih mjesta u nekim općinama za pripadnike nacionalnih manjina bio potreban neznatan broj glasova, npr. samo dva (Donji Vakuf) ili četiri (Teočak).

Tabela 1. Pregled broja mandata za nacionalne manjine (NM)

Šifra	Naziv općine	Redovni mandati	Mandati NM	Prezime i ime	Broj glasova
200	BRČKO DISTRIKT BIH	29	2	DAČAJ ČAZIM	158
				ALJIĆ AVDO	71
047	LUKAVAC	29	2	SULJIĆ MEHMED	68
				SULJIĆ ALAGA	51
089	DONJI VAKUF	21	2	NEZIRI SEFEDIN	7
				PEDIĆ ALE	2
018	ODŽAK / VUKOSAVLJE	14	1	BEZ KANDIDATURE	-
049	SREBRENİK	28	1	IBRAIMI MEVLJUDIN	30
038	DOBOJ	28	1	MARKOVIĆ DRAGAN	89
034	BANJA LUKA	30	1	RUŽELA ZDRAVKO	130
001	VELIKA KLADUŠA	27	1	KAJDIĆ HASAN	11
024	MODRIČA	26	1	FERHATOVIĆ ALIJA	41
074	TESLIĆ	30	1	KOVALJESKO MILENKO	57
013	PRNJAVOR	30	1	ROVER FRANJO	58
011	LAKTAŠI	24	1	JAVORSKI MIHAJLO	30
010	BOSANSKA GRADIŠKA/GRADIŠKA	26	1	MANOJLOVIĆ MIODRAG-MAKI	176
009	PRIJEDOR	30	1	SALEŠEVIĆ RAMO	155
008	BOSANSKA/KOZARSKA DUBICA	28	1	DAVIDOSKI DANIJEL	33
007	BOSANSKI NOVI / NOVI GRAD	26	1	BRABENEC MIROSLAV	171
004	BOSANSKA KRUPA	24	1	DEMIROVIĆ HASNIJA	25
025	GRADAČAC	29	1	KUKURUZOVIĆ ASMIRA	28
117	BREZA	20	1	BEZ KANDIDATURE	-
182	TREBINJE	30	1	VUKAJLOVIĆ BAČO	51
179	LJUBINJE	16	1	VUJOVIĆ SILVIJA	9
143	PALE (FBIH)	10	1	BRDARIĆ ALIJA	12
141	TRNOVO (FBIH)	14	1	KENJIĆ BRANKA	41
139	NOVO SARAJEVO	30	1	PUTICA NADA	64
050	TUZLA	30	1	MUJIĆ MEHMED	289
121	SOKOLAC	20	1	VOJINOVIĆ MARIJA	22
055	TEOČAK	14	1	DEMIRI FIDAN	4
105	SREBRENICA	26	1	NIKOLIĆ VIDOSAVA	18
095	VAREŠ	20	1	SEKULIĆ DRAGAN	8
094	KAKANJ	29	1	AHMETOVIĆ ĐEVAD	173
093	ZENICA	30	1	MUSIĆ SALKO	137
080	KALESİJA	30	1	ALIMANOVIĆ MUSTAFA	56
078	BANOVIĆI	22	1	MEHIĆ MEHMED - GARI	101
126	JABLANICA	18	1	MESAREVIĆ RUKIJA	14

4. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Nesumnjivo je da su trenutna zakonska rješenja rezultat političkih okolnosti u Bosni i Hercegovini i da kao takva sadrže određene nedostatke.

U BiH postoji 17 pravno priznatih nacionalnih manjina, ali je prisutnost većine njih veoma mala. Stoga su u BiH prepoznatljiviji konstitutivni narodi (Srbi, Bošnjaci i Hrvati) nego Ostali koji u njoj žive. Obzirom da od 1991. godine nije rađen popis i imajući u vidu raseljavanje,

nema jasno definisane slike o većini ove populacije. Ali ova činjenica ne može opravdavati nedostatak kvalitetne zaštite prava nacionalnih manjina.

Od vlasti BiH se mora zahtjevati stalni i kontinuiran trud da bi se ispoštovala načela i postigli ciljevi Okvirne Konvencije. I međunarodna zajednica i članovi Centralne izborne komisije BiH u svojim nastupima sve češće izražavaju nadu da će se u budućnosti pristupiti problemu predstavljanja nacionalnih manjina na kantonalnom, entitetskom i državnom nivou sa ciljem da se popravi stanje na ovom polju. Osim toga analiza rezultata na lokalnim izborima pokazuje da je neophodno ispitati i opravdanost trenutnih zakonskih rješenja u Poglavlju 13A Izbornog zakona BiH, kako bi se preispitale mogućnosti za pravednija, realnija i demokratičnija zakonska rješenja za lokalni nivo. Jer trenutno rješenje, koje stvara zakonsku obavezu za samo dvije općine u BiH sigurno nije ono što nacionalnim manjinama u BiH treba. Ipak, bez novog popisa u BiH, teško će se moći ustanoviti mnogo pravednija i kvalitetnija rješenja.

Naime, zakonodavac treba osigurati visok kvalitet pravnih normi, a usvojeni zakoni moraju biti lako dostupni, jasni, napisani razumljivim jezikom i precizni da bi bili jednostavni za upotrebu i da bi mogli postići konkretan rezultat. Vrlo česte promjene zakonodavstva bez adekvatne ocijene nose rizik za nekvalitetna zakonska rješenja. U tom smislu trebalo bi razmotriti sistem vertikalnog povezivanja i uspostavljanja povratnih veza prema zakonodavcu. To u konkretnom slučaju znači da bi se kod narednih izmjena i dopuna Izbornog zakona BiH, kod poglavlja 13A, koji se odnosi na izbor predstavnika nacionalnih manjina, cijenile inicijative, prijedlozi i ocjena trenutnih rješenja koju bi mogla sačiniti Centralna izborna komisija BiH.

Pri tome bi Parlament morao nadgledati učinak pozitivnog zakonodavstva i biti fokusiran na unapređenje kvaliteta. Ta ocjena ni u kom slučaju ne bi smjela biti birokratski instrument i svrha samoj sebi. Zakonodavac naime mora uzeti u obzir okolnosti života svih naroda i pri tom praktično i konkretno garantovati interese i prava svojim građanima.

Stoga je pitanje kvaliteta ovih pravnih normi neophodno razmotriti pitanje prije raspisivanja Opštih izbora koji se u BiH planiraju održati u oktobru 2010. godine, naročito ako se u narednim izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH utvrde garantirana mjesta za nacionalne manjine i na višim nivoima vlasti. Izorno zakonodavstvo mora težiti srazmjernom procentu učešća nacionalnih manjina u stanovništvu da bi se osigurao kvalitet i očekivani rezultat pravne norme.

5. LITERATURA

- [1] Ustav Bosne i Hercegovine, Aneks 4, Dejtonski mirovni sporazum
- [2] Izborni zakon BiH, („Sl. glasnik BiH“ br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07 i 33/08)
- [3] Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina (Sl. glasnik BiH br. 12/03)
- [4] Zakon o izmjenama i dopunama izbornog zakona BiH (Sl. glasnik BiH br. 20/04)
- [5] Savjetodavni komitet o osnovama konvencije za zaštitu nacionalnih manjina „Mišljenje o BiH usvojeno 27. maja 2004. str.30. (www.coe.ba/pdf/PREVOD_VIJECE_EVROPE_1minj.doc)
- [6] Savjet ministara: Izvještaj BiH o zakonodavnim i drugim mjerama na provođenju načela utvrđenih u okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina, decembar 2003. str 31.
- [7] Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice: Davanje prijedloga mišljenja za autentično tumačenje odredbi broj: 08-02-3585-1340/07 od 08.10.2007., str 2.
- [8] Information documents SG/ Inf(2008)2 „Bosnia and Herzegovina: Compliance with obligations and commitments and implementation of the post-accession co-operation programme, str 5 http://www.coe.ba/pdf/14th_COM_monitoring_report.pdf
- [9] Državni zavod za statistiku Republike BiH, Statistički bilten broj 234.: Nacionalni sastav stanovništva, Rezultati za republiku po opštinama i naseljenim mjestima 1991. godine“, decembar 1993.